

Varga, Orsolya

Lijster of winterkoninkje? Het vertalen van de bijzondere wereld van Annie M.G. Schmidt

Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik. 2017, vol. 31, iss. 1, pp. 19-27

ISSN 1803-7380 (print); ISSN 2336-4408 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/BBGN2017-1-3>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/137316>

Access Date: 20. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Lijster of winterkoninkje? Het vertalen van de bijzondere wereld van Annie M.G. Schmidt

Throstle or Jenny Wren? The Magic World of Annie M.G. Schmidt

Orsolya Varga

Abstract

Translation Studies are increasingly occupied with questions about the translation of children's literature, since from its special position and characteristics we can learn a lot about translation in general, and about the personality of the translator and factors affecting the translation. This paper provides insight into the translation problems and solutions for a few novels of the well-known Dutch children's literature author, Annie M.G. Schmidt. I demonstrate through the translation of proper nouns, geographical names, culture-bound terms and puns in the novels, what kind of translation methods and strategies were chosen by the translator and why; and how the voice and discursive presence of the translator can be traced. In the effect of the examined expressions the relevant role is not played by the fact that they originate from a foreign culture. The most important elements of the impression are the recognizable, yet unique and fairytale-like (linguistic) environment and humor, as well as a certain playfulness. Accordingly, the applied translation strategy is naturalization, while in the meantime the action, and 'beyond language' elements of the story clearly reflect the possibly foreign features of the source language in the target language. The translation of children's literature in general is characterized by naturalization, because the translator aims to enable the young target language reader to elaborate and understand the translation based on their own knowledge.

Keywords

children's literature, translation strategies, relevance-theory, naturalization, puns

1. Inleiding

De vertaalde jeugdliteratuur lijkt aan haar periferere positie te ontsnappen. Steeds meer onderzoekers erkennen dat men juist vanwege haar specifieke plaats en bijzondere kenmerken veel te weten kan komen over het vertalen in het algemeen, over de persoon van de vertaler en over de factoren die het vertalen beïnvloeden. Naar aanleiding van studies van literaire vertalers over de praktijk van het vertalen heb ik besloten interessante uitdagingen, problemen en oplossingen uit mijn laatste jeugd-boekenvertalingen te verzamelen. Het gaat om meerdere boeken van één Nederlandse auteur.

De beroemdste twintigste-eeuwse Nederlandse kinderboekenschrijfster, de met de Hans Christian Andersen-prijs gekroonde Annie M.G. Schmidt (1911–1995), is de koningin van de Nederlandse jeugdliteratuur, een ware klassieker.

In 2007 werd zij in de „Nederlandse Historische Canon” naast nationale iconen geplaatst zoals Vincent van Gogh of Anne Frank. Haar sprookjesromans zijn originele verhalen met een briljant gevoel voor humor. De schrijfster is in al haar boeken subversief: haar „stokpaardje” is de triomf over officiële macht, de autoriteit. De kinderen krijgen in plaats van de moraal de boodschap van tolerantie, openheid en acceptatie mee. Het moet opgemerkt worden dat de kinderliteratuur sowieso een belangrijke plaats inneemt in het Nederlandse literaire polysysteem. (Joosen & Vloerberghs 2008: 229).

De boeken van Annie Schmidt zijn in heel veel verschillende talen vertaald. In het Hongaars zijn er tot nu toe dertien boeken – waarvan elf in mijn vertaling – van haar verschenen. Van haar sprookjesroman *Minoes* is in Hongarije een musical gemaakt met de titel *Het gezelschap van katten*, die acht jaar lang met veel succes werd gespeeld in het kindertheater Kolibri.

In de op zich al heugelijke taak van het vertalen van kinderboeken vormt het overdragen van de namen van personages, plaatsen, geografische namen en woordspelletjes een aparte uitdaging. Het eindresultaat is voor de doeltaallezer volledig vanzelfsprekend, de meerderheid van de lezers beschouwen de Hongaarse versie als evident. Ze zijn zich er niet van bewust dat er aan de meest simpel klinkende oplossingen soms gecompliceerde ‚onderhandelingen’ voorafgaan, dat er met zoveel verschillende factoren rekening gehouden moet worden: van inhoudelijke en vormelijke trekken tot aan de achtergrondkennis en de illustraties.

Wat voor vertaalmethoden en -strategieën worden er gebruikt en waarom? Wat is de relatie tot de tekst en de lezer? Kunnen we de discursieve aanwezigheid van de vertaler ontdekken?

De literaturen, sociale en opvoedingsnormen van de bron- en de doeltaal-cultuur verschillen in het algemeen. Hoewel de vertaler zijn/haar wortels in de eigen cultuur heeft, heeft hij/zij toch de mogelijkheid om tot de ‚vreemde’ cultuur toegang te krijgen. De twee verschillende werelden ontmoeten elkaar in het hoofd, het verstand van de vertaler. Het is dus de moeite waard om te onderzoeken of de schepper van de veranderingen in de tekst zichtbaar wordt en op welke manier.

2. De vertaling van de namen van personages en plaatsen

Het probleem van het vertalen van fictieve persoonsnamen en geografische namen in de kinderliteratuur moet gezocht worden aan de ene kant in het taalspecifieke, aan de andere kant in het cultuurspecifieke karakter van de uitdrukkingen. Hoewel deze twee categorieën niet ondubbelzinnig gescheiden kunnen worden, zijn cultuurspecifieke gevallen in het algemeen samengesteld: ze omvatten ook de taalspecifieke kenmerken. Af en toe passen deze — alleen in het sprookje voorkomende — namen namelijk even goed in de brede definitie van realia, als ‚bestaande’ eigennamen. In dit geval reflecteren ze op werkelijke culturele kennis.

Laten we het eerst met een paar taalspecifieke voorbeelden verduidelijken.

2.1 Taalspecifieke voorbeelden

Torteltuin

De Torteltuin is een stuk wild bos in het park waarin veel dieren wonen die in gevaar komen, omdat het park volgens het plan van de burgemeester wordt opgeruimd, alle bomen worden omgehakt en er komt een tegelpleintje met parkeerplaatsen. Torteltuin werd – naar aanleiding van de klankvorm van *Görlitzerpark* in Berlijn – als *Gerlice-park* vertaald, wat letterlijk terugvertaald ‚tortelpark’ betekent, en sterk de associatie van de vertaler/ik weergeeft. Waarom juist de associatie *Görlitzerpark*? Omdat het verhaal veel aspecten van de toenmalige hippie-sfeer aanhaalt en dat park in de Berlijnse wijk Kreuzberg nog steeds de sfeer van die vrijheid uitstraalt. In deze oplossing kan par excellence de aanwezigheid van de vertaler betrap worden.

Kluizelaar

Pluk wil de dieren redden. De enige mogelijkheid is om naar de Kluizelaar te gaan die heel ver weg woont en heel erg op een hippie lijkt. De naam van de man verschilt in één letter van het woord kluizenaar, gewoon om uit te drukken dat hij een bijzondere held is, niet alleen één van de kluizenaars.

Remete is het Hongaarse woord voor Kluizenaar; het ligt voor de hand om de *m* te veranderen in *n* (Renete), wat niet echt opvalt en nog steeds heel erg op het oorspronkelijke woord lijkt.

Dat het ongetwijfeld een verwijzing naar het hippie-bestaan is, blijkt uit de oplossing van het probleem: de Kluizelaar geeft een pot met een plant erin aan Pluk. Hij moet het plantje in het park in de grond zetten waar de bouwvakkers langskomen. Het blijkt een wonderplant te zijn, want zodra de mensen van het fruit van de plant – de hasselbramen – eten, beginnen ze meteen te spelen en te lachen. Binnen een paar uur speelt bijna de hele stad, zelfs de burgemeester in het park – er wordt niet meer gewerkt.

Heen en weerwolf

Pluk moet dus de rivier de Waas oversteken om bij de Kluizelaar te komen.

Hoe vaart hij naar de overkant? Er is een veerpont waar de veerman een wolf is: de heen- en weerwolf. Niemand durft met hem te varen vanwege zijn schrikbarende naam. Terwijl Pluk aarzelt of hij de veerman durft te roepen met de voorgeschreven drie fluiten, denkt hij: ‚maar een heen- en weerwolf is eigenlijk iets anders dan alleen maar een weerwolf’. De wolf blijkt vervolgens zo zachtaardig te zijn als een lam...

De schaal van de Hongaarse oplossingen wordt tamelijk beperkt door de combinatie tekst en beeld. Omdat de illustratie van de wolf in het boek aanwezig is, kunnen we helaas de naam in de vertaling niet vervangen door een ander soort schrikbarend monster. We hebben dus de weerwolf (in het Hongaars: wolf → farkas; weerwolf → vérfarkas) en de veerpont als uitgangspunt. Als we het woord *vér* in het Hongaars achteruit lezen, krijgen we *rév* wat in het Hongaars toevallig *veer/veerpont* betekent. De naam wordt dus *Révfarkas*, de omgekeerde van *Vérfarkas*.

Maar een *révfarkas* is eigenlijk iets anders dan een *vérfarkas*... mensen hebben het zeker misgelezen!’ klinken Pluk’s aarzelingen deels terugvertaald naar het Nederlands.

Krullevaar

Een ander verhaaltje gaat over een vreemde vogel die uit een groot oranje ei gekomen is. Pluk helpt de vogel ontsnappen uit het vogelmuseum waar de directeur hem wil opzetten.

De naam van de vogel is *Krullevaar* die van de woorden *ooievaar* en *krullen* samengesteld is. Omdat er op de illustratie een vogel met parodistisch lange benen zichtbaar is, moet er gezocht worden naar een leuk/ritmisch klinkende watervogelnaam en daarbij moeten we de eigenschap ‚krullend’ toevoegen. Er zijn veel samengestelde watervogelnamen met als tweede deel *gém*. *Göndör* betekent in het Hongaars krullend, en als ik de fictieve samengestelde Hongaarse vogelnaam tussen werkelijke vogelnamen plaats, kan men het koekoeksei haast niet vinden: *szürke gém*, *kékcserű gém*, *vörös gém*, *királygém*, *fehérhasú gém*, *nagycserű gém* (tot hier echte vogelsnamen), *göndörgém*.

Spijtebijt

Een van de hoofdpersonages van de roman *Pluk redt de dieren* is een jongetje dat werd opgevoed door twee enorme grizzlyberen in een bos. De jongen bijt de mensen, en daarna heeft hij er altijd spijt van. Vandaar zijn naam *Spijtebijt*, de naam is dus samengesteld uit de werkwoorden *spijten* en *bijten*. Het Hongaarse equivalent/variant is *Mardoska* geworden waarin de betekenissen van de werkwoorden *mar* (*mar* → bijten) en *mardos* (*mardossa* a lelkiismeret → wroeging krijgen, het geweten knaagt) zich mengen. *-ka* aan het eind is een verkleinsuffix waarmee het woord het karakter van een eigenaam krijgt.

Het jongetje veroorzaakt heel veel problemen gedurende het verhaal, maar er moet opgemerkt worden dat hij tot aan het eind van het sprookje zijn onaangena-

me gewoonte niet kan afleren. Zijn pleegmoeder verhuist wel naar een huis waar de berenouders van Spijtebijt ook een plaats kunnen krijgen. Dit subversieve verhaal moedigt op z'n eigenaardige manier weer aan tot tolerantie.

2.2 Kultuurspecifieke voorbeelden

De kinderliteratuur heeft een dubbel leespubliek op het oog en verwacht dus verschillende achtergrondkennis van de volwassen lezer en het kinderpúblic. Als de fictieve eigennamen parafrazen van werkelijke namen zijn of in hun klankvorm naar reële cultuurspecifieke elementen verwijzen, wordt er een bepaalde achtergrondkennis van de brontaal-lezer verondersteld (indien het om volwassenen gaat), of tenminste moedertaalinstincten (indien het om kinderen gaat). Deze verwachtingen kunnen door naturaliserende vertaling ook overgebracht worden naar de doeltaaltekst. In de meerderheid van de gevallen is namelijk niet de concrete reale relevant, maar het feit dat het sprookje unieke, bijzondere en toch waarheidsgetrouwe elementen bevat.

Nu komen er een paar voorbeelden voor het vertalen van cultuurspecifieke geografische namen.

De rivier de Waas

In het boek *Pluk van de Petteflet* moet de hoofdpersonage de rivier de Waas oversteken om bij de Kluizelaar te komen. Deze naam verschilt maar in één letter van de bestaande rivieren de Maas en de Waal. Daarom klinkt de naam echt rivierachtig in Nederlandse oren.

Maar de opgave is wat gecompliceerder want het woord ‚waas‘ heeft een betekenis, wat trouwens in het verhaal wel van belang is: op een gegeven moment wordt het zo wazig/mistig dat Pluk niet verder kan rijden. Dit wordt ook ondersteund door de expressieve illustraties.

Men moet dus naar een naam zoeken die in één letter verschilt van de Hongaarse naam van een bestaande rivier, bovendien de betekenis verbergt van waas/mist/nevel/damp.

Na een tijdje alle krachten ingespannen te hebben om lang geleden gebruikte geografische kennis wakker te roepen, vind men gelukkig de rivieren Körös. Dit zijn: Sebes-Körös, Fekete-Körös, Fehér-Körös, Kettős-Körös en Hármas-Körös die in Transylvanië ontspringen en in de Hongaarse rivier Tisza uitmonden. Als we maar één letter veranderen, krijgen we *ködös*, en dat betekent *wazig/mistig/nevelig* in het Hongaars! Omdat de bestaande rivieren Körös ook een eerste deel hebben, heb ik een eerste deel toegevoegd, zo wordt de fictieve naam echt rivierachtig: Nagy-Ködös (nagy=groot).

Op basis van de betekenis van *wazig* zijn ook de namen Hasselerwaard, Hasselbos en hasselbraam als **Ködváros**, **Ködberek** en **ködiszeder** vertaald.

Kokkelse plas

Verder volgen twee voorbeelden voor de vertaling van fictieve geografische namen uit de kinderroman *Otje*.

De *Kokkelse plas* is de tot adjectief afgeleide vorm van het nomen *kokkel* (schelp *Cerastoderma edule*) plus *plas*. De Hongaarse vertaling ervan is een naturalisatie par excellence, *kecskeköröm* (letterlijk: geitenklauw) is immers de volksuitdrukking voor de overblijfselen van de schelp *Congerina unguila caprae* die 5 miljoen jaar geleden in de Pannonische zee leefde. Deze kan men tegenwoordig in het Balatonmeer vinden.

Kokkelburg

Kokkelburg klinkt ook als een bestaande stadsnaam, er is zelfs een gemeente *Koekelberg* in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ik heb dus de stadsnaam ook van dezelfde stam afgeleid, en een suffix toegevoegd zodat de fictieve naam *Kecskekörmönd* op een bestaande stadsnaam lijkt (*Körmend*).

3. De vertaling van realia

Bij het vertalen van cultuurspecifieke uitdrukkingen kan de vertaler meestal uit meerdere methoden kiezen, en hij/zij kiest hoogstwaarschijnlijk voor de methode die optimale gelijkenis garandeert, namelijk adequate contextuele werking naast rationele verwerkingsinspanningen, zodoende voldoet aan de relevantietheorie (Gutt in Heltai 2008: 62)'. Gutt ontwikkelt de van de maxims van Grice uitgaande relevantietheorie verder (Sperber & Wilson 1988) – die in wezen stelt dat alle betekenissen uit de relatie taal-context voortvloeien – en past die voor het vertalen toe. De relevantietheorie presenteert equivalentie als een verschijnsel werkend op het niveau van overtuigingen, veronderstellingen, voorstellingen en mogelijke gedachtenprocessen die tijdens de receptie van de vertaling worden geactiveerd (Pym 2010: 37).

Bij het vertalen van kinderliteratuur worden vaak de strategieën adaptatie/naturalisatie, respectievelijk generalisatie of omschrijving gebruikt om de verwerkingsinspanning te verminderen en het inlevingsvermogen van de lezer te stimuleren. Volgens Van Coillie (2005) worden deze strategieën voornamelijk ingezet tijdens het overzetten van literatuur die geadresseerd is aan een heel jong kinderpúblic (Van Coillie 2005: 18).

Kaapse raasdonders

Laten we een voorbeeld bekijken voor de adaptatie van een reale.

Een van de hoofdpersonages uit het boek *Otje* is een kok zonder baan die soms driftbuien heeft en alleen zijn dochttertje is in staat hem tegen te houden. Hij zoekt werk en hij komt in een klein restaurantje aan. Daar zit net een admiraal die een maaltijd met een rare naam (*Kaapse raasdonders*) bestelt die juffrouw Twiddel, de eigenaresse, niet kent maar zij durft het niet te bekennen. Het woord *raasdonder*, een synoniem voor kapucijners, is niet volledig bekend onder de moedertaalsprekers.

Bovendien is de maaltijd evenmin bekend (of tenminste, het was niet bekend vóór dit verhaal van Annie Schmidt): het bestaat uit kapucijners, gebakken spek en uien.

Juffrouw Twiddel denkt dat het een soort pannenkoeken zijn.... en zij bakt pannenkoeken voor de admiraal. De admiraal smijt de pannenkoeken verontwaardigd door het raam naar buiten.

De overname of de letterlijke vertaling van de reale is om meerdere redenen geen begaanbare weg. Aan de ene kant bevatten de Hongaarse synonieme equivalenten voor kapucijners het woord *borsó* (erwt) als tweede deel van een samenstelling. De eigenaresse van het restaurant zou deze maaltijd dus niet kunnen verwisselen met een heel ander soort eten. Aan de andere kant zou de humor van de situatie verloren gaan, en ook de herkenning dat de maaltijd een rare naam heeft, terwijl het recept ervan heel simpel is. Tenslotte wordt de situatie door Tos, de kok gered: hij kookt echte Kaapse raasdonders voor de admiraal.

Het is wenselijk om de oorspronkelijke naam te vervangen door een maaltijdnaam die ten eerste ook in de doeltaal bijzonder klinkt, ten tweede een simpele maaltijd is, ten derde met een dessert verward zou kunnen worden, maar geen zoetigheid is, en ten slotte uit twee woorden bestaat. Waarom dit laatste ook wenselijk is, komt later ter sprake.

Ik heb voor *gránátos kocka* (granaat blokjes: ruitvormige pasta met aardappelen, uien, paprika en peper) gekozen, die in ons geval ook nog op de militaire rang van de admiraal reflecteert.

De ingrediënten ervan zijn niet voor iedereen bekend, bovendien zou de Hongaarse naam verward kunnen worden met een soort zoetigheid (*piskótakocka*, *kakaós kocka*, *diós kocka* enz.– allerlei zoete ‘deegblokjes’ in het Hongaars). In de Hongaarse vertaling serveert dus de eigenaresse van het restaurant een soort deegblokje, ‘piskóta’.

Wanneer juffrouw Twiddel in de keuken radeloos in haar grote kookboek bladert, zoekt zij bij twee letters de onbekende schotel. In de brontekst natuurlijk bij de K en de R, in de doeltekst bij de G en de K. ‘Raasdonders stonden er niet in. Wel raapstelen, radijsjes en rammenas. Ze zocht bij de k van Kaapse. Ook niet. Wel kaaskoekjes, kaassaus en karnemelksepap.’ (Schmidt 2013: 104)

Het verschijnen van één cultuurspecifiek woord laat dus soms op een dominoachtige manier ook verdere elementen veranderen in de vertaling. In een ander genre of andere context zouden eventueel andere vertaalstrategieën wenselijk kunnen zijn, maar hier – en meestal in de voor jongere kinderen geschreven literatuur – is niet de culturele overdracht van de brontaal-maaltijden van belang, maar de sfeerbeschrijverenderol ervan. In ons geval wordt de overdracht van de cultuur op het tekstniveau gerealiseerd, en bovendien nog wel op een tamelijk krachtige manier. Onafhankelijk van de naturaliserende vertaling begrijpen de kinderen uit veel verschillende elementen van het verhaal dat de gebeurtenissen zich in een andere cultuur afspeelen.

4. De vertaling van woordspellen

Grieven – grieves

De vader van Otje, Tos, wordt net ontslagen wanneer er een Franse groep bij het restaurant aankomt. De eigenaar van het hotel spreekt geen woord Frans, daarom interpreteert hij de Franse woorden in zijn eigen taal. Hij hoort het woord *grieven*. Maar hoe kunnen ze grieven, klachten hebben als ze nog nooit in het restaurant hebben gegeten? Meneer Pardoes vraagt Tos – die wel Frans praat – om te vertalen. Het blijkt dat meneer het Franse woord *grives* heeft gehoord waarvan de betekenis *lijsters* is. De Fransen hebben namelijk geen grieven, maar ze willen grives, dus lijsters eten.

Om het woordenspel te kunnen overdragen, moeten we ten eerste een Frans woord vinden dat – als we het uitspreken – heel erg op een Hongaars woord of een Hongaarse uitdrukking lijkt. Vervolgens moet het woord in het Frans beslist een soort vogel betekenen, maar dan ook een eetbare vogel van klein formaat. Klein, omdat er op de illustraties lijsters en andere minuscule vogeltjes zichtbaar zijn.

Ten derde, de Hongaarse uitdrukking waarmee het Franse woord verwisseld kan worden, moet naar een soort klacht in verband met het restaurant verwijzen. Welnu, het ornitologische onderzoek kan beginnen! Nadat ik van een vriend, een Frans-expert te weten gekomen was dat zangvogels in het algemeen eetbaar zijn (en in Frankrijk worden ze ook gegeten), werd de studie beperkt tot de namen van Franse zangvogels – en uiteraard de uitspraak ervan. Daarmee verminderde ook het potentiële aantal treffers. Zo ben ik de vogelnaam *roitelet* (winterkoninkje) tegengekomen die op z'n Frans uitgesproken op de Hongaarse *rohadt lé* lijkt die ‚rotte sap/soep‘ betekent. Dat kan meteen gebruikt worden als klacht in een restaurant.

In de Hongaarse vertaling klagen de Fransen dus niet om de rotte sap, maar ze willen winterkoninkjes eten. Omdat de lijsters in de vertaling op dit punt in winterkoninkjes veranderden, moet men er ook op andere plaatsen in het verhaal rekening mee houden: met terugwerkende kracht muteren de namen van de dieren-helden die tot dan toe misschien als lijsters een rol hebben gespeeld; lijsterpastei moet vervangen worden door winterkoninkjespastei enz.

Tijdens de inventaris van zangvogels moet men zelfs beluisteren hoe en welke ritmen ze fluiten, want er komen in meerdere conversaties vogelstemmen voor die typisch voor de soort zijn (tsjuuuu-tietietie-tuuuu), zelfs werd een vogelpersonage genoemd naar zijn karakteristische zang (Tiet).

5. Samenvatting

In mijn bijdrage streefde ik ernaar inzicht te geven in het – om met Umberto Eco te spreken – ‚onderhandelingsproces‘ dat aan sommige vertaaloplossingen voorafgaat, en aan te wijzen hoeveel factoren er op de achtergrond van de eindproducten verborgen liggen (Eco 2003).

Samengevat kunnen we zeggen dat het overdragen van de vreemde cultuur in de vertaling van de sprookjesromans van Annie M.G. Schmidt niet afhankelijk is van de vertaalstrategieën van werkelijke of fictieve realia, eigennamen, geografische namen. Vervreemdende strategieën worden eerder toegepast als het wel een relevante factor van het contextuele effect is uit welke cultuur de tekst komt, het is dus belangrijk dat de doeltaallezer deze kennis eigen maakt. In het effect van de onderzochte uitdrukkingen daarentegen, speelt het feit dat ze uit een vreemde cultuur komen geen relevante rol: het belangrijkste is de herkenbare, maar toch unieke en sprookjesachtige omgeving, de humor en het spel.

Naturalisatie is typisch voor het vertalen van de kinderliteratuur in het algemeen (Nord 1997:103). De vertaler streeft er immers naar om de doeltaallezer – de kinderen dus – in staat te stellen de vertaling te kunnen verwerken en op basis van zijn/haar kennis te interpreteren. Bij het vertalen van eigennamen, geografische namen, realia en woordspellen in gepresenteerde werken wordt naturalisatie toegepast, maar de handeling, de boventalige elementen van het verhaal weerspiegelen de voor de doeltaallezer eventueel vreemde trekken van de broncultuur op een ondubbelzinnige manier.

Literatuur

- ECO, U. (2003): *Mouse or Rat? Translation as negotiation*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- HELTAI, Pál (2008): *Kulturálisán kötött kifejezések visszafordítása az Under the Frog c. regényben*. In: *Fordítástudomány X. 2. szám*. 61–75.
- JOOSEN, V., VLOEBERGHES, K. (2008): *Uitgelezen jeugdliteratuur. Ontmoetingen tussen traditie en vernieuwing*. Leuven/Leidschendam: Lannoo Campus/Biblion.
- NORD, C. (1997): *Translating as a Purposeful Activity*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- PYM, A. (2010): *Exploring Translation Theories*. London and New York: Routledge.
- SPERBER, D., WILSON, D. (1988): *Relevance. Communication and Cognition*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- VAN COILLIE, J. (2005): *Vertalen voor kinderen: hoe anders?* In: *Literatuur zonder leeftijd* 19.67. 16–39.

Bronnen

- SCHMIDT, Annie M.G. (2014): *Pluk van de Petteflet*. Amsterdam Antwerpen: Querido.
- SCHMIDT, Annie M.G. (2004): *Pluk redt de dieren*. Amsterdam Antwerpen: Querido.
- SCHMIDT, Annie M.G. (2013): *Otje*. Amsterdam Antwerpen: Querido.

Dr. Orsolya Varga / vargaorsolya@hotmail.com

Universitair docent

Eötvös Loránd Universiteit (ELTE), Vakgroep Neerlandistiek,

Rákóczi út 5., 1088 Budapest, Hungary

